

Norges Juristforbunds pris for
rettssikkerhet og likhet for loven

Rettsikkerhetsprisen 2021

Juryen gjorde 22. juni 2021 følgende enstemmige vedtak:

Rettsikkerhetsprisen for 2021 tildeles

Maria Hessen Jacobsen og Randi Rosenqvist

for sin utrettelige og årelange innsats for å ivareta rettssikkerheten til
og bedre soningsforholdene for de innsatte i norske fengsler.

Rettsikkerhetsprisen

Rettsikkerhetsprisen er opprettet av Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006. Prisen er i 2021 et stipend på kr 100 000,-.

Rettsikkerhetsprisen skal tildeles én eller flere personer, en institusjon eller en organisasjon som i løpet av foregående år eller over lengre tid har utmerket seg i sitt arbeid eller virke ved å:

- Styrke rettssikkerhet og likhet for loven innenfor sitt virkeområde.
- Arbeide for rettsstatlige prinsipper, ytringsfrihet, likeverd, menneskerettigheter og trygghet for personlige krenkelsler.
- Bidra til økt forståelse for og innsikt i lov- og regelverket.
- Bidra til mer effektiv saksbehandling og sikrere beslutninger gjennom utnyttelse av juridisk kompetanse.

Juryens begrunnelse

Koronapandemien som har preget det siste året har rammet de svakeste gruppene i samfunnet hardt. Dette gjelder i særlig grad de som soner lange fengsels- og forvaringsstraffer.

De innsatte er allerede en marginalisert og sårbar gruppe, som storsamfunnet både er blinde for og sjelden levner mye omsorg.

Et fengsel er en lukket verden. De som lever der, er fullstendig prisgitt det rådende soningsregimet. Under pandemien har strenge smitteverntiltak ytterligere forverret situasjonen gjennom økt isolasjon, redusert sosial kontakt og færre aktiviteter.

De som sitter inne, er ingen ressurssterk pressgruppe. De har sjelden mulighet til å ytre seg på en måte som får makten til å lytte. De færreste går i demonstrasjonstog for anstendige soningsforhold. Dette er heller ikke et tema som snur velgergrupper eller får oppmerksomhet ved valg.

JURIST
FORBUNDET

Rettsikkerhet

Derfor er de innsatte avhengige av enkeltpersoner som taler deres sak.

Rettsikkerhetsprisens formål er blant annet å berømme personer som utmerker seg for å styrke rettsikkerhet og likhet for loven, og som jobber for å sikre menneskerettigheter og trygghet for personlige krenkelser.

Årets prisvinnere har på hvert sitt vis gjort en årelang og iherdig innsats for å ivareta rettighetene til innsatte i norske fengsler.

Begge har markert seg som klartenkte og prinsipielle samfunnsdebattanter, som uten å vike hever stemmen for personer som resten av samfunnet verken vier særlig omtanke eller oppmerksomhet.

Randi Rosenqvist

Randi Rosenqvist har gjennom sitt engasjement endret rettsstatens behandling av alvorlig psykisk syke innsatte. Hennes arbeid for menneskeliggjøring av dem som begår alvorlig kriminalitet kan best illustreres ved å sitere prisvinneren selv:

«De psykotiske de har jeg så vondt av. De har det så vanskelig, og jeg har brydd meg om dem bestandig.»

Prisvinneren har levd et yrkesliv i grenselandet mellom psykiatri og juss. Hennes engasjement for alvorlig psykisk syke har bidratt til store og viktige endringer i norsk rettspsykiatri. Hun har plassert rettspsykiatrien i befolkningens bevissthet ved å gi den en stemme og vise dens funksjon i rettsstaten.

Da hun som saksbehandler i Helsedirektoratet innstilte på at Reitgjerdet sykehus skulle legges ned, ble hun samtidig introdusert for institusjonens pasienter; aggressive psykotiske menn. Det har ført henne i kontakt med noen av landets mørkeste menneskesinn.

Selv har hun sagt at hun er en «pen dame fra Oslo Vest med et godt forhold til kriminelle». Hun liker å snakke med dem, og trekker frem deres «drive» og energi.

Kanskje er det denne «driven» som har ført til at prisvinneren har utviklet et sterkt og gjennomgripende engasjement for mennesker som få andre er opptatt av.

De siste årene har hun gjennom sitt arbeid ved Ila fengsel og forvaringsanstalt, etablert et nytt spisskompetanseområde – fengselspsykiatri. Hun behandler og vurderer personer som begår de alvorligste kriminelle handlinger, dømmes til lange fengselsstraffer, og som i tillegg sliter med alvorlig psykisk sykdom.

Juryen har lagt vekt på at prisvinneren har plassert rettspsykiatrien inn i en rettsikkerhetsdimensjon og gitt økt innsikt i samvirket mellom jus og psykiatri. Hun står også bak innføring av såkalte «sikkerhetshjem» som alternativ for dem som i praksis soner en livsvarig dom.

Rosenqvist er også kjent som en klar og tydelig kritiker av norske myndigheter, og har lagt seg ut med mer enn én justisminister gjennom sitt 40-årige engasjement.

Maria Hessen Jacobsen

Advokat Maria Hessen Jacobsen har på tilsvarende kraftfullt vis markert seg med et sterkt og personlig engasjement for de innsattes rettigheter.

Jacobsen er advokat og partner ved Eldens kontor i Bergen. Hun har også engasjert seg i Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg, Europeiske forsvareres menneskerettskomité og Sivilombudsmannens forebyggingsenhet. Allerede som student var hun aktiv i Stiftelsen Wayback, som arbeider for en bedre tilbakeføring til samfunnet.

JURIST
FORBUNDET

Rettsikkerhet

Som forsvarer har Jacobsen gått i bresjen mot uverdige og krenkende behandling av innsatte, både i Bergen fengsel og nasjonalt.

Hun er blant dem som «kikker Kriminalomsorgen i kortene». Både i retten og i media har Jacobsen påtalt isolasjonsbruk og krenkende nakenvisitasjoner. Hun har synliggjort de menneskelige omkostningene ved økonomiske innsparinger, og har påpekt hvordan økt sikkerhetsfokus går på bekostning av de innsattes rettsikkerhet og fører til færre aktivitetstilbud, eskalering av voldshendelser og økende bruk av tvang og innlåsing.

«De innsatte er sjelden i posisjon til å benytte seg av klageadgangene, og de har ikke krav på gratis advokatbistand. At klageadgangen er illusorisk, illustreres godt ved at ingen vedtak om bruk av sikkerhetscelle i Bergen fengsel siste fem år har vært påklaget», skriver hun i et av sine innlegg i Bergens Tidende.

Jacobsen har også påpekt hvordan skjønsmessige og vage lovhjemler fører til lite reell rettsikkerhet, og at isolasjon brukes som en straffereaksjon og til å opprettholde «ro og orden».

Både som forsvarer og gjennom Advokatforeningens isolasjonsgruppe har Jacobsen vært en pådriver for å bringe prinsipp saker om urettmessig isolering og nakenvisitasjoner inn for domstolene. På vegne av flere innsatte har hun stevnet staten ved Justisdepartementet for brudd på grunnleggende menneskerettigheter.

At Jacobsen gjentatte ganger har påpekt svakhetene ved det norske soningsregimet i media, har hun bidratt til å gjøre disse problemstillingene offentlig kjent, og til at en ellers usynlig og marginalisert gruppe får nødvendig oppmerksomhet.

Juryen har lagt vekt på at prisvinnerne fra hver sin posisjon har:

- Jobbet aktivt for rettsikkerheten til særlig sårbare grupper som selv er frarøvet muligheten til å tale sin sak.
- Skaffet oppmerksomhet rundt vesentlige rettsikkerhetsmangler ved samfunnets behandling av innsatte.
- Vært pådrivere for endringer i både regelverk og soningsforhold som i stor grad påvirker hverdagen til de innsatte i norske fengsler.
- Ved å kommunisere klare og tydelige budskap satt innsatte bedre i stand til å ivareta sine rettigheter.

For denne innsatsen tildeles de Rettsikkerhetsprisen 2021.

Juryens sammensetning

Juryen for Rettsikkerhetsprisen 2021 har bestått av:

- Anine Kierulf, ph.d, førsteamanuensis ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, spesialrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter
- Anders Anundsen (leder), advokat i Advokatfirmaet Lønnum DA, tidligere justisminister
- Eirin Eikefjord, jurist, politisk redaktør i Bergens Tidende
- Susann Funderud Skogvang, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett
- Jon Wessel-Aas, partner/advokat (H) i advokatfirmaet Lund & Co DA, leder av Advokatforeningen

Tidligere vinnere av Rettssikkerhetsprisen

2020: Den norske rettsstaten (representert ved stortingspresidenten, statsministeren, høyesterettsjustitiarius og generalsekretæren i Norsk Presseforbund)

2019: Tor-Aksel Busch

2018: Nils Asbjørn Engstad

2017: Jan E. Helgesen

2016: Stiftelsen Lovdata

2015: Fahkra Salimi og Mira-senteret

2014: Advokatforeningens aksjons- og prosedyregruppe i utlendingsrett

2013: Asbjørn Kjøenstad

2012: Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK), Oslo, Juss-Buss, Oslo, Jushjelpa i Midt-Norge, Trondheim, Jussformidlingen i Bergen og Jusshjelpa i Nord-Norge, Tromsø.

2011: Tore Sandberg

2010: Carsten Smith

2009: Ada Sofie Austegard og Stine Sofies Stiftelse

2008: Gatejuristen (Cathrine Moksnes)

2007: Trygve Lange-Nielsen

2006: Anders Bratholm

JURIST
FORBUNDET

Rettssikkerhet